

Genre: Poesi/prosa

Titel: ”Var jag än i världen är, så är jag här”– ”Vann ja än i vääden ä, så ä ja jär” – Dikt och prosa på Kronoby dialekt

Författare: Katarina Torfason

Omslag: Katarina Torfason

Förlag: Förlaget K&T

Sidantal: 129

Vem ska skriva den stora emigrantromanen, undrades det i finländska litterära kretsar i Stockholm i början av 90-talet. Kommer den boken överhuvudtaget någon gång och på vilket språk i så fall, svenska eller finska?

Frågan var felställd, tänker jag nu. De första böckerna om Sverigefinländarnas historia var redan skrivna, men med risk för att glömma något verk låter jag bli att nämna några, och under årens lopp har berättelserna om oss som emigrerade fortsatt att komma ut. Det har blivit dikter, romaner, pjäser, sånger och föreningshistorik om hembygden vi lämnade och grannlandet vi bosatte oss i. Katarina Torfasons nya bok ””Var jag än i världen är, så är jag här”– ”Vann ja än i vääden ä, så ä ja jär” – Dikt och prosa på Kronoby dialekt” är en ny bit i det pussel som läggs om utvandringen till Sverige.

Torfason, ”född i Finland under brinnand krig”, utvandrade från Kronoby till Sverige för drygt 50 år sedan. Hon bor i Märsta, norr om Stockholm, där hon är känd både för sitt författarskap och sin bildkonst, men till Krombi och sin lilla stuga vid ”ågen” återvänder hon till varje sommar.

Teman i den nya boken är desamma som vi hittar i de flesta av hennes böcker: hembygden, uppväxten, flytten till Sverige, politiken, kärleken och sexualiteten.

Här bjuder hon på gammalt och nytt och som titeln avslöjar på både standardsvenska och dialekt. Hela diktsamlingen ”Videung” (1996) och delar av ”En omgång kärlek” (1989) ingår. I den förstnämnda finns dikterna i original till höger och på dialekt till vänster, medan dikterna från den andra boken helt omarbetats till dialekt. Författaren garderar sig och skriver att efter 50 år i Sverige ”är den genuina dialekten inte helt korrekt men språk och innehåll går hand i hand med min känsla så jag ber läsaren om överseende.”

Synd dock att manuset inte fick en sista korrektur- och redigeringsrunda av en språkgranskare, för särskrivningar, tappade bokstäver, felstavade ord och namn – bland dem Zelenskyjs, Germaine Greers och jaktplanet Jas Gripens – stör läsningen.

Vi får följa diktjaget från födseln. Hon och tvillingsystemen ser dagens ljus som barn nummer sex och sju i familjen: /.../”Två flickor, sa barnmorskan, /voj satan, sa papp!”

Pappan som varit i kriget kom hem med livet i behåll och stretade på i smedjan om dagarna. Fattigt var det. Mamman med ansvar för barn och hem, färgade en smutsig amerikansk mjölsäck i urin och kompletterade den med delar av ett förkläde till den ”nättaste klänning ja haft”.

Dikten ”Mamm och papp och vårt heim” börjar med minnen av föräldrarna i köket, med mammans bestyr och pappans hemkomst efter arbetsdagen, men mitt i dikten vänder det:

"/.../"Nog vela mamm rym å, bort från allt / från bånen å trätona me fammo, men vart? // Ja far! sa hon ein dag å Sonja börja gråt, / å Sonja tar ja memme, sa hon hastot. // Men inte kuna hon fara nastans / hon va fjätra vid sina sju bån."

Farmodern var blind och tyckte om när diktjaget läste högt ur bibeln för henne:

"Tö läser bäter än ein präst. Tö borde ha vaali pojk"/.../.

Ovanstående är ett av skolexempel på hur man berömmar och kränker på samma gång.

Diktjaget flyttar till Sverige, blir feminist och politiskt engagerad. Om somrarna kommer hon hem och föreläser om Darwin för föräldrarna:

"Va fan har du på dä fö städrock! / Tror dö vi komber från apona, ropa papp uppbragt! // Ta på de behån och va tyst, sa mamm! // JAG // börja skriv."

I boken får vi veta mer om föräldrarna, om hur och var de träffades. Just sådana berättelser är värdefulla för kommande släktled.

Kärleken till hembyn är stark och i dikten "Krombi är bäst" pyser den över. Där är "ågen breid" och kyrkan "gul och stor". Där är flickorna "grannast" och där kan folk "föör se som herrar".

Bokens nästsista dikt "Farväl till pappa", ursprungligen från "En omgång kärlek" men här på dialekt, är en dotters kärleksfulla hyllning till en älskad far och enligt undertecknad en av författarens bästa dikter någonsin.

Katarina Torfasons bok är ett ode till hembygden och dialekten. Den kan också ses ett dokument över ett skrivande österbottniskt kvinnoliv i förskingringen.

Pärmen består av en av Torfasons egna målningar, en lada på en åker med hus och skog bakom. Den är fin.

Yvonne Granqvist